

Kilde Vändra Põllumajandusliku Ühiskonnasektori
(1922 - 1932) ajalooest

Orest Niinemäe

EMSV Ühiskondlik Pedagoogika uurimise Instituut.

Sissejuhatus

Võitlus noortele majandusliku, eriti põllumajandusliku hariduse andmise eest algas Vändras Pärnu Eesti Põllumeeste Seltsi tegevusega 1871.a. Seltsi eestvedajad - asutajad Jaan Tammann, Johannes Eglon ja nimekas president Carl Robert Jakobson mitte-üksnes ei kõnelemud ja kirjutanud põllumeeste ja perenaiste kutsehariduse tähtsusest, vaid viisid Vändra naised ja mehed kokkupuutesse eesrindliku põllumajandusega Sikanas ja Kurgjal ning mitmete põllutöö-alaste näituste ja võistluste korraldamise kaudu Vändras, Pärnus j.m. 1) Seltsi liikme, Vändra hariduse-ühendliku pastori Ernst Sokolovsky algatusel asutati 30.dets. 1873.a. "Koolisõprade Selts". See Selts taotles esialgu kihelkonnakooli õpetajale palganimist ja nõuetekohase kihelkonnakoolimaja ehitamist. Kui nende eesmärkide täitmine suudeti üle anda koolikongressile, siis seati sihiks tütarlaste majapidamiskooli asutamine ühiskondlikul teel saadud summade varal. Tütarlaste kooli asutamisele ei jõutud, kuna "Koolisõprade Seltsi" tegevus seikus E.Sokolovsky liivimaalt väljasaatmise tõttu. 2) C.R.Jakobson lootis enda algatusel Pärnu Eesti Põllumeeste Seltsi nimel avada Kurgjale piimanduskooli, kus ka roogade valmistamist õppida saaks. Ka see kool jäi avamata vastavate raskuste puudumise ja muude põhjuste tõttu. 1) Lühiajalise piimanduse-õppu tütarlastele viis läbi J.Tammann Sikanas. Lõpuks katkes seegi tegevus J.Tammanni raske haiguse ja surma tõttu 1890.a. 1)

Vändra Rahvahariduse Seltsi asutamine ja selle töö.

Alles 1905.a. revolutsiooni tulemusena 1907.a. asutatud Vändra Rahvahariduse Selts jõudis niikaugele, et ehitas 1911-1913.a.

tütarlaste majapidamiskooli tarbeks 53000 rubla maksvusega kooli-
maja. Selles haridusealases tegevuses arenes kõigi rahvakihtide koos-
töö võitluseks saksluse, mõistlike ja usu vastu. I maailmasõja puhke-
mise tõttu jäi nüüdki kool avanema, kuid 1922/13 ja 1913/14 a. sun-
deti läbi viia kaks kuu-kuulist põllutöö- ja kaks lühiajalist maja-
pidamiskursust. Kohaliku rahva toetusel Vändra Rahvahariduse Seltsi
otsusega 2. apr. 1921.a. moodustati kooli avamise komitee. Selle
energilise tegevuse tulemusena registreeriti kool 3. juunil 1922.a.
Vändra Rahvahariduse Seltsi Era-ühis-reaalgümnaasiumi nime all. See
kool jäi täielikult Rahvahariduse Seltsi ülalpidamisele. 4).

17. sept. 1922.a. oli kooli avamispäev. Õppida soovijaid oli: I klas-
sis 34 ja II klassis 13 noormeest ja neidu. Õppejõududena asusid tööle:
direktor Jaan Kuudi, Õpetajad Anna Kõrge ja Theodor Thalmann (Hein
Vergo - Eesti NSV esimesi teenelisi õpetajaid 1945.a.) 1924.a. võeti
gümnaasium riigi ülalpidamisele Vändra Põllumajandusliku Ühisgümnaa-
siumina. 1925.a. avati kõik viis klassi. 4). Õppesüsteemi väljakuju-
nemise ja avarumisega täienes ka õppekaader: Matemaatikuks sai Mosk-
vast tulnud Herbert Lampson. Olustvere põllutöökoolist tulid eesti
keele õpetajaks Helne Johani (Elena Johani lesk) ja saksa keele õpe-
tajaks Marta Sidorenko. Tartu Ülikoolist saabusid agronoomid Johan Ka-
lep ja Johannes Amjäär. Viimase lahkumisel 1925.a. asus tööle agro-
noom Linda Juut (Jalvendi) ja tema lahkumisel tuli kohale 1931.a. ag-
ronoom Eduard Koksin.

Üldhariduslikke aineid õpetasid ka kohalikud haritlased, nagu
laulmist algkooli õpetajad Anton Ruus ja Jüri Kibbar, joonistamist
apteeker Eduard Johanson, ajalugu dir. Jaan Kuudi j.t. Projekteeriti
ja kujundati koolimaja ümbrus, asutati kooli aed, ehitati kanala ja
sigala ning võeti õppemajandiks Kingissepa talu, mis jäi vabaks 1925.a.
Kurtumäe kooli üle viimisega Vändrast Porkunisse. Koolimaja ümbruse
kujundus reprojekteeriti 1932.a. aiandusõpetajana tööle asunud Endel
Lamp'i poolt, kes siirdus Vändrasse pärast Berliinis kõrgkooli lõpetamist. 5).

Õppetöö.

Õppetöö Vändra gümnaasiumis oli kaheastmeline. Üldhariduslikke
õppeaineid õpetati kõigis klassides (I-V) vastavalt programmidele,
aga põllumajanduslikke eriaineid ainult III-V kl.

I Üldhariduslikud õppeained ja nende ainete õpetajaid.

1. Eesti keel - H.Johani, E.Mattin (Janno), H.Schmidt (Selmet)
2. Saksa keel - M.Sidorenko, J.Nuudi, E.Kõök
3. Ajalugu - J.Kalep, J.Nuudi
4. Mõtteteadus ja eetika - H.Johani, J.Nuudi, H.Schmidt (Selmet)
5. Algebra - H.Lampson, A.Virro
6. Geomeetria - H.Lampson, A.Virro
7. Trigonomeetria - H.Lampson, A.Virro
8. Füüsika - H.Lampson, A.Virro
9. Kosmograafia ja meteoroloogia - H.Lampson, J.Kalep
10. Loodusteadus - L.Juut (Jalvendi), J.Amjärv, A.Attik
11. Keemia - J.Amjärv, L.Juut (Jalvendi), A.Attik
12. Maateadus - J.Amjärv, J.Kalep, A.Attik
13. Kodaniku- ja majandusteadus - J.Nuudi, J.Kalep
14. Tervishoid - Ed.Kärner
15. Joonistamine - Ed.Johanson, J.Amjärv, S.Utrov (Ots)
16. Võimlemine - J.Amjärv, E.Jürgens, Sild
17. Laulmine - A.Ruus, J.Kibbar
18. Majapidamine - H.Johani, S.Utrov (Ots)
19. Tütarlaste käsitöö - H.Johani, S.Utrov (Ots)
20. Poeglaste käsitöö - A.Vaino
21. Usuõpetus - J.Nuudi

Põhiainete õpetajad omasid kõrghariduse, peale H.Johani ja M.Sidorenko, kellel oli aga suur pedagoogiline staas ja kutsameisterlikkus.

II Põllumajanduslikud õppeained ja nende õpetajaid.

1. Taimakasvatuse - J.Kalep
2. Väetisõpetus - J.Kalep
3. Põllumajapidamine - J.Kalep
4. Loomakasvatuse - L.Juut (Jalvendi), Ed.Konsin
5. Kultuurtehnik - J.Kalep, Ed.Konsin
6. Mammõõtmine - J.Kalep, Ed.Konsin
7. Põllutööriistad ja -masinad - J.Kalep, Ed.Konsin
8. Aiandus -(1931./32. S-a) - Ed.Konsin, O.Baumthal (Hiinemäe)

Tunniplaanis oli ettenähtud nädalas 2 tundi praktikume. Sügis- ja kevadperioodil kasutati neid tunde aias ja põllul välitöödeks, samuti umbruse heakorrastamiseks ja maamöötmise õppimiseks. Talvel tehti mõningaid laboratoorseid töid, nagu seemnete idandamise kontroll, lille- ja taimede eelkasvatus j.t. Põhiliselt juhtisid neid töid põllumajanduseala õppejõud. Kõigil õpilastel tuli sooritada kohustuslik õppepraktika mõnes eesrindlikus talumajandis. See oli ette nähtud IV ja V klassi vahelisel suvel. Mõjuvaid põhjuseid võis seda teha ka pärast V klassi lõpetamist, kuid tingimusel, et lõputunnistus anti talle pärast praktilist oleku dokumentide esitamist.

Põhilisteks praktikakohtadeks olid Vändra eesrindlikud talud, mõnel juhul isegi õpilase kodukoht. Paljud sooritasid selle ka kooli õppemajandis "Kingssepa" talus või kaugemalgi, nagu Hallistes, Talli, Uusnas, Pärnu lähisel Pärtil j.m. Kujunes otse kaunis traditsioon olla praktiliselt Soomes. Seal on olnud I - V lennust üle 20 õpilase. Mõned neist pärast gümnaasiumi lõpetamist abiellusid Soome taluperemeestega ja nendest said sealsed taluperenaised, kelledest mõned on elanud seal juba üle 50 aasta (Salme Bergmann - Niikko ja Ljubov Ruus - Alanne). Ka mujal välismaal on sooritatud praktikat, nagu IX lennust; Ralf Kaak Taanis, Martin Adamson, Karl Jürisson, Mart Pool, Paul Pärtel ja Arnold Kontu Rootsis.)

Klassiväline tegevus

Vändra Põllumajanduslik Ühisgümnaasium ei seadnud endale ülesandeks olla ainult ülikoolile ettevalmistavaks õppeasutuseks, " vaid anda haritud kodanikke, kes jõuavad maale ja teevad oma ettevalmistusele vastavat loovat tööd" 4). Selle sihi edukaks täitmiseks olid ülesanded ka klassivälisel tegevusel gümnaasiumis. Kuna õpilastele ei lubatud osaleda pitsimajas või mujal korraldatud tantsupidudel, siis toimusid õpilaste tantsuõhtud kooli saalis reedeti kell 19 - 21. Tantsumusiikat tegi kooli pasunakoor ja mõned õpilased ning isegi õpetajad saatsid tantsu klaveril. Koos õpilastega tantsis ka õpetajaid.

Pasunakoor, mida juhtisid alevi muusikasõbrad, tegutses pidevalt ka muude sündmuste puhul, nagu jõuluõhtul, näitemängupeol jne. Koolil oli ka oma segakoor lauluõpetajate A. Ruusi ja J. Kibbari juhtimisel. Ei puudunud ka isetegevuslikud laulusolistid

nagu Leida Kirkmann j.t. Rahvatantsu õpiti kooli-, kui ka maudeks pidudeks. Seda juhtis õp. Helene Johani. Tema lavastas ka näiden-
deid. Merukas oli 1928.a. oktoobrikuul H. Raudsepa komöödia
"Kikerpilli linnapead" etendus. Tookord oli koolil külas Haridus-
ministeeriumi nõunik Mikkelmar. Tõstas kirjandusteaduslik ring j.t.
On tegeldud isegi iluvõimlemisega, mille tippsaavutused olid
agronoom J. Amjärve juhendamisel. Oluline oli Gümnaasiumi kirjandus-
ringi tegevus.

1927.a. ohitati koolile majandushoone kanala ja sigalaga.
Selle ümbrusesse vabale maalale asutas aiandusring taimelavad
lilletaimede ja muu istutusmaterjali kasvatamiseks. Aiandusringi
asutajad olid IV klassi õpilased 1928.a. Aiandusringi vahendusel
said ringiliikmed osta pruun-itaalia tõukanade mune oma kodudes
tibude hauramiseks. Vändra raudteejaama 1929.a. kevadel korral-
datud müügipunktiist ostsid ringi liikmed oma kodudele sordikartuli
ja muuvaru seemet.

Teadud määral süsteemike kujunesid ka iga-aastased suvised
õpilasekursioonid. Näiteks:

- I klassile 1925.a. kevadel ekakursioon Vändra lähemasse ümbr-
sesse,
- II klassile 1926.a. - Rõusa, - Kurgja - Särghana,
- III klassile 1927.a. - Otepääle ja Pühajärvele,
- IV klassile 1928.a. - Aro - Parisselja - Pärivere - Pärnu - Tori,
- V klassile 1929.a. - Tartu - raudteel maršruudil: Vändra-Viluvare -
Lelle - Türi - Tammsalu - Tartu - Valga -
Ruhja - Mõisaküla - Pärnu - Viluvare - Vändra.
Kokku 6 päeva. Õpilaste endi kulul.

Ekakursioonide põhilisteks korraldajateks olid õpetajad
H. Johani ja L. Juut (Jalvendi).

Õpilasi rakendati mitmesuguste pidulike sündmuste korraldajate
abistajateks.

1927.a. suvel Kurgjal C.R. Jakobsoni haugasamba avamisaktusel olid
mõned noormehesest C.R. Jakobsoni poeg, kiindunud noormehed laulu-
lehtede ja fotode müüjaks ning korrapidajate abilisteks.

Vändra laulupidudest võttis alati osa koolisegakoos ja
tantsupidudest rahvatantsurühm. Huvitavad ja laia rahvahulki haaravad

olid mitmesugused spordipeod ja võistlused kooli saalis või alevi spordiväljakuil. Omaette koht oli aga malekingul. Selle ala suurvaim III lennu õpilane Gustav Vichterstein (Viire) simuleeris isegi Paul Kerese ja avaldas enda koostatud maleülesandeid tolmaseges ajakirjanduses. 6)

Võitlus Gümnaasiumi sulgemise vastu

Aastakümneid kestnud võitlus kooli avanemise eest ja küllaltki edukas õppe- ja kasvatustöö Vändra Põllumajanduslikus Ühisgümnaasiumis, tõi koolile teatud positiivse maine. See andis Vändra haridustegelastele ja kogu rahvale julgust ja võitluskindlust tegutsamiseks kooli sulgemise vastu 1931.a. Kui sellel aastal suleti Ambla ja Rõpina Põllumajanduslik ning Abja Kultuuritehnika Gümnaasium, siis suutiski Vändra gümnaasium end säilitada ehkki III ja IV klass jäid Vändra Rahvahariduse Seltsi ülalpidamisele. Nende suletud gümnaasiumide paljud õpilased jätkasid õpinguid Vändras. Eesti vabariigi valitsuse otsusega 25. mail 1932.a. võeti Vändra gümnaasiumi III ja IV klass taas riigi ülalpidamisele ning kool jätkas oma tegevust Vändra Majandusgümnaasiumi nime all. 4)

Vändra Põllumajandusliku Ühisgümnaasiumi lõpetajad.

I lund - 1926

1. Salme Bergmann - Niikko, sünd. 1907.a. Õppepraktikal Soomes ja töötas seal 1926 - 1928, mil abiellus Soomes taluperemehega. Töötas Soomes taluperenaissena. Pärast talvesõda õppis aiandust ja kodumajandust ning töötas selle ala konsulendina, hiljem enne pensionile jäämist pidas aiaküri. Elab Soomes.
2. Linda Kirkmann - Sipelgas, sünd. 1903. Õppepraktikal Soomes. Abiellus maaparandustöölisega ja elas koduperenaissena. Osales aktivistina koos abikaasaga 1940.a. juunipöörde Vändras, samuti Suurest Isamaasõjast. Pärast sõda töötas Vändras mitmes Nõukogu organis. Surnud.

3. Viktor Kübard, sünd. 1905. Tuli Rõpinast 1925.a. Vändrasse õppima. Lõpetas Tartu Ülikooli agronoomia erialal. Töötas põllumajanduse alal Läänemaal ja hiljem Tartumaal. Surnud.
4. Elmar Lossmann - Laido, sünd. 1905. Õppepraktikal Soomes. Lõpetas Tartu Ülikooli agronoomia erialal ja Berliini Thaleri nimelise aiandusinstituudi. Töötas Eesti Riigiparkide valitsuses ja 1940 - 41 ENSV Põllutöö Rahvakomissariaadis suurte mehhaniseerimiskoolide organiseerijana. Surnud 1943.
5. Otto Nuut, sünd. 1907. Õppepraktikal Uusmaal Viljandimaal. Lõpetas Tartu Ülikooli agronoomia erialal. Töötas õpetajana ja direktorina põllumajanduskoolides. (Nõutava praktika sooritas Tooma katsejaamas). Omab agronoomia kandidaadi teadusliku kraadi. Pärast Suurt Isamaasõda töötanud Hobusekasvatuse Instituudi ja ENSV Loomakasvatuse Instituudi teadurina Toris. Pensionär Tallinnas.
6. Lilli Permann - Reimann, sünd. 1905. Õppepraktikal Soomes. Lõpetanud Tartu Ülikooli juures põllumajandus-pedagoogilised kursused, omades selle eriala õpetajakutse ning hiljem eksternina lõpetanud Tallinna Pedagoogiumi algklasside õpetaja kutsega. Töötanud algklasside õpetajana Pärnumaal - põhiliselt Vändra Pärnjõel. Ihukaudud pärast Suurt Isamaasõda.
7. Hermann Raid, sünd. 1907. Õppinud vallakirjutajaks, töötanud sellel alal Toris ja hiljem mujal. Surnud.
8. Hella Ringefeldt - Kõevart, sünd. 1905. Õppepraktikal Soomes. Lõpetanud Tartu Ülikooli juures põllumajandus-pedagoogilised kursused, omades selle eriala õpetajakutse. Töötas kodutalus Vändras ja hiljem abielludes meier Kõevart'iga - koduperenaine. Hiljem töötanud ametnikuna. Pensionär Lihulas.
9. Otto Rungi, sünd. 1906. Õppis Tartu Ülikoolis agronoomiat. Töötanud põllumajanduses Porkunis Valgamaal j.n.. Pensionär Tsirgulinas.

10. Juuli Rõõmusaare - Meema, sünd. 1908. Töötas kantsleiametnikuna Tallinnas ja hiljem kirjastuses "Eesti Raamat" noorem toimetajana. Priit Ardna opereti "Tatra tüdruk" libreto j.t. kirjutiste autor. Pensionär Tallinnas.
11. Milda Rõõmusaare - Lossmann, sünd. 1908. Praktikal Soomes. Lõpetanud veterinaarivalalased kursused. Kuni 1940.a. taluperenaine. Hiljem ametnik ja lasteaednik. Pensionär Vändra Vihtras.
12. Veera Saarmann - Kont, sünd. 1905. Koduperenaine Vändra Suurejõel. Surnud.
13. Hilda Tõnismann - Lampeon, sünd. 1905. Praktikal Soomes. Abiellus Vändra gümnaasiumi matemaatika õpetaja H. Lampeoniga. Surnud 1928.a.
14. Hilda Valtenberg - Roovet - Kaudre, sünd. 1907. Abiellus sõjaväelase Rossmann - Roovetiga. Koduperenaine. Õppis hiljem med. tead. ja töötas sellel alal Viljandis. Pensionär Viljandis. 7)

II lüü - 1927.

1. Martin Adamson - Mats Alatare, sünd. 1907. Praktikal Rootsis. Õppis Kõusikul kontrollassistendiks. Töötas sellel alal Järvamaal, hiljem talupidaja ning kolhoosnik. Pensionär Paide rajoonis.
2. Salme Jürgens - Tamm, sünd. 1903. Praktikal Tali valla Vana-Järve talus. Töötas koduperenaisena Talil. Hiljem lõpetas kaugõppe teel Tartu Õpetajate Instituudi muusikalise kasvatuse alal ja töötas pedagoogina. Pensionär Talil Pärnu rajoonis.
3. Elii Jürisson - Meimer, sünd. 1903. Praktikal kodutalus Vändras. Õppis Tartu Ülikooli põllumajandus-pedagoogilistel kursustel. Taluperenaine ja kolhoosnik Vändra Kõjal. Pensionär Pärnjõe sovhoosis.
4. Karl-Ernst Jürisson, sünd. 1908. Praktikal Rootsis. Töötanud kodukohas Rõugas taluperemehena ja kolhoosnikuna. Pensionär Vändra kolhoosis.

5. Elfriede Kask - Heli Tammjärv, sünd. 1908. Praktikal Vana-Vändra Rahnojal. Õppis Tartu Ülikooli põllumajandus-pedagoogilistel kursustel. Töötanud kodutalus Vana-Vändra Kiisal ja kolhoosnikuna mitmel pool mujal. Pensionär Märjamaal.
6. Ralf-Erich Kask, sünd. 1908. Praktikal Taanis. Õppis Tartu Ülikoolis agronoomiat. Töötas juhtival kohal ETK - s põllumajanduse alal. Oli Suures Isamaasõjas, pärast seda ETKVL direktori as. põllumajanduse alal. EESV teeneline agronoom. Surnud 1977.
7. Meeta Kont - Pärtel, sünd. 1905. Praktikal Keilas. Koduperenaine, käsitööline, kolhoosnik. Pensionär Suurejõe kolhoosis.
8. Oskar Kukk, sünd. 1906. Tööd kodutalus Toris. Mõrvatud Saksa okupantide poolt 1941.
9. Adolf Lind, sünd. 1900. Praktikal Vihtsas. Töötanud kodutalus Vihtsas. Elab Kanadas.
10. Olga Näripä - Udras. Koduperenaine. Elab Paide rajoonis.
11. Karl Pill, sünd. 1906. Praktikal kodutalus ja töötanud "Säde" kolhoosis Vihtsa osakonnas. Surnud.
12. Mart Pool, sünd. 1908. Praktikal Rootsis. Lõpetanud Tartu Ülikooli agronoomia alal. Töötanud kodutalus Sikanas ja mõisavalitsejana Udevas. Elab USA-s, agronoomia doktor.
13. Paul Pertel - Pärtel, sünd. 1907. Praktikal Rootsis. Sõjaväelane. Elab Austraalias.
14. Ida Reier - Sildever, sünd. 1908. Praktikal kodutalus, Vändra Kiisal. Taluperenaine Vändra Ünnastes, hiljem aiatööline Tallinnas. Pensionär Tallinnas.
15. Ludmilla Reimann - Ilme Ustav, sünd. 1907. Praktikal Kaismal. Koduperenaine kooliõpetaja perekonnas. Lõpetas kaugõppes Haapsalu Pedag. Kooli, töötas õpetajana Pärnu rajoonis. Pensionär Kergus Pärnu raj.
16. Helmi Reimann, sünd. 1908. Praktikal Soomes. Lõpetas Tartu Ülikooli põllumajandus-pedagoogilised kursused. Töötas Väike-Maarja Täienduskoolis. Surnud 1951.

17. Ilse Trahov - Liitmaa, sünd. 1908. Praktikal Uue-Vändra Särghaus talus. Lõpetas Kuusiku karjakontrollassistentide kooli. Tõestanud sellel alal ja olnud taluperenaine Taalis. 1958 - 65 laborant Tori Nõudissovhoosis. Pensionär Taalis 8).

III lund - 1928

1. Meeta Jensen - Nurk, sünd. 1909. Praktikal Soomes. Tõestanud ametnikuna Jõhvis, Tootsis j.m. Surnud.
2. Helmi Kirkmann - Palu, sünd. 1908. Koduperenaine ametniku peres. Vändra Võõrastemaja tõõtaja. Surnud 1979.
3. Leida Kirkmann - Soone, sünd. 1907. Ametnik, elab Tallinnas.
4. Eveline Kont - Jürisoo, sünd. 1909. Taluperenaine, kolhoosnik, farmitõõtaja "Sädeme" kolhoosis Viitra osakonnas. Pensionär Vihtas.
5. Arnold Kontus, sünd. 1907. Praktikal Rootsis. Meister Pärnu Linavabrikus. Elab Kanadas.
6. Marie Liinson - Lund, sünd. 1908. Taluperenaine, kolhoosnik Kaansoo - Vändra Suurejõe kolhoosi osakond. Surnud.
7. Oskar Mets, sünd. 1911. Õppinud Tartu Ülikoolis agronoomiat, kuid lõpetamata. Tõestanud põllumajandite juhatajana mitmel pool. Hiljem ametnik ETKVL -s Vändras. Surnud 1974.
8. Salme Pool - Kaalep, sünd. 1910. Praktikal Soomes. Abielus Vändra gümnaasiumi dir. J. Kaalepiga. koduperenaine. Surnud 1977.
9. Johanna Pernik - Paalma, sünd. 1906. Zootehnik. Surnud.
10. Herta Gisella Reimann, sünd. 1908. Õppis Viini Ülikoolis filoloogiat. Surnud 1937.
11. Karl Riipulk, sünd. 1909. Taluperemees Vändras. Hukkunud 1944.
12. Otto Rõõmsaare, sünd. 1909. Põllutõõl isatalus Vihtas. Hukkunud 1941.
13. Otnar Trahov - Ott Kaljas, sünd. 1905. Talupidaja Vändras, hiljem ehitustõõline Viljandis. Pensionär Viljandis.

14. Anton Vaino, sünd. 1908. Talupidaja Vändras. Elab Inglismaal.
15. Gustav Vechterstein - Viire, sünd. 1909. Praktikal Soomes. Õppis Tartu Ülikoolis agronoomiat, ei lõpetanud. Töötas kodutalus Vihtras. 1940-41 juhtivatel kohtadel nõukogude organites Pärnus ja Viljandis. Tuntud meisternandleja ja maletaja. Hukkunud 1943. 9)

IV lend - 1929

1. Linda Adamson - Alatere - Tammela, sünd. 1911. Praktikal Soomes. Lõpetas Kehtna Kodumajanduskooli. Õpetaja Harjumaa täienduskoolides. Elab Kanadas.
2. Valentin Adamson - Vello Säästla, sünd. 1909. Õppis Vändra gümnaasiumis 1928/29.a. Praktikal Soomes. Õppinud Tartu Ülikoolis õigusteadust - ei lõpetanud. Töötanud isatalus Jädiveres ja ametnikuna Maardus. Pensionär Kallaveres.
3. Meeta Baltasaar - Veisson, sünd. 1910. Praktikal venna talus Pähjas. Õppis Tallinnas ETK raamatupidamiskursustel. Raamatupidaja Vändras ja Pärnus. Surnud 1933.
4. Orest Baumthal - Niinemäe, sünd. 1909. Praktikal Soomes. Õppinud Tallinna Pedagoogilise aiandusharus. Keek- ja kutsekooli aiandusõpetaja. Õpetaja Pärnumaal ja Viljandis ning metoodik Viljandi Rajooni Metoodikakabinetis. Eesti NSV Teeneline õpetaja, NSVL haridustöö eesrindlane. Pensionär Viljandis.
5. Magda-Marie Eler - Maini Kaer, sünd 1910. Praktikal kodutalus Iauril. Lõpetanud Kuusiku Karjekontrollasistentide kooli. Töötanud sellel ametikohal ja hiljem zootehnikuna Pärnu rajoonis. Pensionär Pärnus.
6. Elmar Jürgens, sünd. 1910. Praktikal kodutalus Vakil. Lõpetas Tartu Ülikooli agronoomia erialal. Töötanud Kuusiku katsejaamas ja Saku Maaviljeluse Instituudis. Pensionär J. Sommerlingi soovhoosis.

7. Verner-Gerhard Kirsfeldt - Kirsiväli, sünd.1905. Praktikal H. Kuusneri aiandis Pärnus. Õppinud Vändra gümnaasiumis 1928./29.a. Lõpetanud Tartu Ülikooli veterinaaria alal. Töötanud vet.arstina. Surma koht ja aeg teadmata.
8. Anton Männik, sünd.1910. Praktikal koolimajandis Kingissepal. Õppinud valla sekretärade kursustel. Töötanud sellel alal Vändras ja Tihemetsas. Elab USA -s.
9. Pärtel Pettak, sünd.1909. Praktikal H.Kuusneri aiandis Pärnus. Õppinud Vändra gümnaasiumis 1928./29.a. Töötanud aednikuna Pärnus. Longemud Suures Isamaasõjas vanem-leitnandina 1943.
10. Kata-Lisette Pill - Schmidt, sünd.1908. Õppinud Vändra gümnaasiumis 1927 - 1929.a. Praktikal Soomes. Taluperenaine Vändra Kaerasmaal, hiljem kolhoosnik. Pensionär Vändras.
11. Vladimir Ruus, sünd.1910. Praktikal koolimajandis Kingissepal. Õppis Tartu Ülikoolis ajalugu ja usuteadust, kuid ei lõpetanud. Töötanud ametnikuna mitmel pool. Hukkunud 1944.a.
12. Artur Saabas, sünd.1911. Praktikal Soomes. Töötanud kodutalus Vändra Kiisal kuni 1940. 1940 - 1942 õpetaja Tähksi koolis Viljandimaal. ETKV põllumajanduslike abimajandite juhataja 1945 - 1975. Pensionär Vana-Aavikul Harju rajoonis.

V lend - 1940

1. Lydia Jensen - Liidia Pärtel, sünd.1910. Praktikal Hallistes J.Tünderi talus. Õppinud Tallinna Pedagoogiüri Naiskõhikõharus 1931-32. Onab kesk- ja kutsekooli naiskõhikõ ja algkooli õpetaja kutse. Töötanud õpetajana Pärnu- ja Läänemaa koolides ning ametnikuna Vändras. Kolhoosnik Vändras 1955.a. Praegu venna ENSV teenelise kunstniku Jaan Jenseni toomuseumi juhataja.
2. Selma Karlsberg - Tein, sünd.1911. Praktikal Halliste J.Tünderi talus. Koduperenaine. Raamatupidaja Vändras ja Tartus. Surnud 1966.a.
3. Alviene Laas - Viisut, sünd.1910. Praktikal Soomes. Õppinud Kõusiku kontrollassistendite Koolis. Zootehnika kutse. Töötanud sellel alal Suure-Jaanis kuni 1941.a. 1957.a. kolhoosnik "Kindel Tee" kolhoosis. Pensionär Sörgaveres.

4. Herbert Raba, sünd.1911. Praktikal Vändra gümnaasiumi talus Kingissepal. Töötanud Seljal mehaanikatöökojas, Vändra Masin-Traktorijaamas, Massu Tellisetehases ja Pärnjõe sovhoosis tehnilistel aladel ja direktori asetäitjana. Pensionär Pärnjõe sovhoosis Vändras.
5. Ljubov Ruus - Alanne, sünd.1912. Praktikal Soomes. Abielunud Soomes. Taluperenaine. Elab Soomes.
6. Johann Tammann, sünd.1906. Õppinud Vändra Gümnaasiumis 1929/30.a.a. Praktika H.Kuusneri aiandis Pärnus. Õppis Tartu Ülikoolis agroomiat, sõjatõttu lõppeksamid sooritamata. Töötanud Pärnu Kiviraiumise Töökoja direktorina ja EPT juhatajana Pärnu-Jaagupis. Surnud 1967.
7. Hildur Tomingas - Kenkmaa, sünd.1910. Praktika Perai mõisas oma Ernst Tominga (esimesi Eesti karjakontrollassistente) juures. Õppinud Kehtna Kõrgemas Kodumajanduskoolis. Töötanud õpetajana Tori Majapidamiskoolis ja konsultandina EMKV-s kodumajanduskonsulendina. Surnud 1951.a.

VI lend - 1931

1. Theodor Hansen - Toivo Hanvere, sünd.1912. Raudteelane. Pensionär Järvakandis.
2. Gustav Jensen, sünd.1912 - surnud sõjapõlvel.
3. Salme Jürgens - Kalmus, sünd.1913. Vändra postkontori ülem koduperenaine. Elab Inglismaal.
4. Jaan Kuusa, sünd. 1912. Kuremaa Kontrollassistentside Koolis raamatupidamist. Raamatupidaja V.I. Lenini nim. näidissovhoosis Tartu raj. Pensionär Kureküllas.
5. Argadius Kees, sünd. 1910. Õppinud Tartu Ülikoolis - sõja tõttu lõpetamata. Mõrvatud fašistide poolt 1941.a. Vändras.
6. Emma Kent - Jackson, sünd.1912. Kodune. Elab USA-s.
7. Meeta Metsvahi - Uudelt, sünd.1911. Tulnud Vändrassse Amblaest. Õppinud Kuremaa karjakontrollassistentside koolis. Laborandina töötanud Õisu Toiduainetetööstuse Tehnikumis. Pensionär Õisus.

8. Theodor Mäimikson, sünd. 1910. Tulnud Vändrasses Abjast. Surnud sõjapüügil.
9. Benita Pank - Hardiste, sünd. 1912. Taluperenaine, hiljem juhatööline. Pensionär Viljandis.
10. Hilja Pärn, sünd. 1912, raamatupidaja. Surnud 1950.a.
11. Agathe-Dora Reitag - Reidak, sünd. 1913. Õppinud Tartu Meditsiini-
koolis. Töötanud samas koolis õpetajana. Pensionär Pärnus.
12. Ado Riipulk, sünd. 1912. Taluperemees. Hukkunud 1944.
13. Jaan Schmidt, sünd. 1911. Õppinud Tartu Ülikoolis ajalugu, ei
lõpetanud. Tegutsenud mitmetel aladel. Surnud Jämejala vaimu-
haigla Tuhalaane osakonnas 1978.
14. Eduard Sossi, sünd. 1909. Tulnud Vändrasses Abjast. Vähismaal -
andmed puuduvad.
15. Helmut-Ralf Strickwald, sünd. 1910. Surnud.
16. Salme Tiitus - Konsán, sünd. 1913. Abielulus Vändra gümnaasiumi
õpetaja Ed. Konsiniga, taluperenaine. Hiljem aiandustöötaja Pollis.
Pensionär Elvas.
17. Harald Tekseb, sünd. 1909. Tuli Vändrasses Jõhvist. Andmed puuduvad.
18. Juhan Timmermann, sünd. 1911. Tulnud Vändrasses Abjast. Andmed
puuduvad.
19. Aino Tomberg - Laido, sünd. 1913. Lõpetanud Kehtna Sotsiaal-
koostunduse Instituudi sotsiaalosakonna 1943.a. Töötanud raamatu-
pidajana Sindi Tekstiilivabrikus ja kaevanduses "Estonia" Kohtla-
Järvel. Pensionär Kohtla-Järvel.
20. Helmi Undritz, sünd. 1912. Õppinud Kehtna Kodumajanduskoolis.
Töötanud aednikuna Kehtna Näidissovhoosis. Pensionär Kehtnas.
21. Alice Vesikrold - Kotkas, sünd. 1910. Taluperenaine, kolhoosnik.
Pensionär Lehtses.
22. Vilma Virkus - Sildeberg, sünd. 1911. Taluperenaine, kolhoosnik.
Pensionär 12).

1. Ilmar Arens, sünd.1912. Õppis Tartu Ülikoolis, õigusteaduse doktor Stockholm Ülikooli õppejõud.
2. Jüri Backhoff, sünd.1912. Andmed puuduvad, surnud.
3. Beriss Pavlin - Parele, sünd. 1910. Andmed puuduvad, surnud.
4. Helga Heering - Zuigand, sünd.1912. põllumajandustöötaja, elab Põlva rajoonis.
5. Herbert Hendrikson, sünd.1908. Kolhoosnik, elab Viljandi raj.Holstres.
6. Illaaria Järv - Hilja Enno, sünd. 1912. Elab Kanadas.
7. Elmar Kald, sünd.1913. Surnud Austraalias.
8. Salme Kaplur, sünd.1912. Lõpetanud Tallinna Naiskutsekooli ja Pedagoogiumi kodundusõpetaja erialal. Töötanud sellel alal Viljandis kuni kooli sulgemiseni 1949. Raamatupidaja. Pensionär Viljandis.
9. Vilma Kaplur - Saarmann - Sepa, sünd.1910. Taluperenaine, kolhoosnik "Säde" sovhoosi Vihtra osakond. Surnud 1979.
10. Ilse-Clarissa Kask, sünd.1913. Surnud 1934.
11. Theodor Kask, sünd.1913. Ametnik Pärnus.
12. Albert Kinderf - Kiudma, sünd. 1912. Elab Tallinnas, lähemad andmed puuduvad.
13. Herbert Kolnes, sünd.1911. Invaliidistus, surnud.
14. Elise Kont - Kõuts,-sünd.1913. Ametnik Tallinnas.
15. Arnold Kuldvere, sünd.1915. Andmed puuduvad, surnud.
16. Mart Kull, sünd.1914. Taluperemees. Isamaasõja veteran, õppis TRÜ-s med.kand. TRÜ õppejõud.
17. Voldemar Kull, sünd. 1913. Kantseleiametnik, surnud.
18. August Laarmann - Mats Laarmaa, sünd.1905. Põllumajandustöötaja, elab Paide raj. Imaveres.
19. Alfred Lepson - Elmet Lindvere, sünd.1911. Andmed puuduvad, elab Tallinnas.
20. Martin Muhlberg - Mart Aarma, sünd. 1912. Andmed puuduvad.
21. Elfriede Parts, sünd. 1913. Kasuvanemate abistaja, surnud 1939.

22. Liili Pernik - Kontson, sünd.1911. Taluperenaine, kolhoosnik, elab Vändra kolhoosis Rõusas.
23. Ado Pool, sünd.1914. Õppinud Tartu Ülikoolis loomaarstiks, elab USA-s.
24. Leopold Reinberg - Rootalu, sünd. 1912. Andmed puuduvad, elab Aegviidus.
25. Rein Reitag - Reede, sünd. 1911. Politseinik, surnud.
26. Liidia Seimann - Süvang, sünd.1912. Kantseleiametnik, pensionär Pärnus.
27. Aleksander Tammann - Aldo Tammsaar, sünd. 1912. Õppis Varssavi Ülikoolis insener-tehnilisel alal, töötas EKE Projektis, elab Tallinnas.
28. Ilse Titma - Reinhold, sünd. 1910. Kantseleiametnik, pensionär Pärnus.
29. Olümpiada Tomson - Ehala, sünd.1912. Andmed puuduvad, surnud.
30. Velli Tulver - Kaula, sünd. 1913. Med.õde Amblas.
31. Arnold Tõntson - Talvik, sünd.1912. Õppinud Tartu Ülikoolis agronoomiat. Aiandustegelane Pärnus.
32. Bruno Vaino, sünd.1912. Käsitöölise Vändras, surnud.
33. Harald Vaino - Toivo Vaino, sünd.1911. Surnud Kanadas 13).

Andmed VII lennu kohta on napid, kuna selle lennu õpilased olid pärit Vändra, Pärnu, Ambla, Abja, Rõpina ja Jõhvi gümnaasiumidest. Lühikese koosõppimise ajaga ei kujunenud nendest tugevat kollektiivi, seetõttu polnud võimalik vajalikke andmeid koguda. Rohket materjali on kogunud Vändra kohta Karl Kentus ja andnud neid kasutada.

Kokkuvõtte õppurite kohta

Õppeaasta	Õppeklassid	Õpilaste arv koolis	Lend	Lõpeta- jate arv	Kõik hindad head
1922/23	I, II	52	-	-	-
1923/24	I,II,III	78	-	-	-
1924/25	I,II,III, IV	100	-	-	-
1925/26	I,II,III,IV,V	91	I	14	Salme Bergmann
1926/27	-"-	95	II	17	-
1927/28	-"-	98	III	15	-

1928/29	I,II,III, IV,V	86	IV	12	Elmar Jürgens
1929/30	—	95	V	7	—
1930/31	—	112	VI	22	Aino Tomberg
1931/32	—	111	VII	33	Aino Backhoff, Ilse-Clariessa Kask
Kokku		918	7	120	5 14)

Õpilaste väljalangevus koolist oli küllaltki suur. Selleks oli mitmeid põhjusi: 1) Kooli õppetöö sihiks polnud mitte õppeedukuse protsent, vaid õpilaste kindlad teadmised, 2) Oli õpilasi, kellel polnud õppimiseks küllaldast eesmärki ja lahkusid koolist enne selle lõpetamist. Koolis õppimist soodustas, et koolil oli internaat ja õppemaksu alandati või koguni vabastati majanduslikult kehvikuid õpilast. Õpilaste arvu kasvu soodustas kooli autoriteedi tõus kohaliku rahva ees ja 1931./32.a. tuli õpilasi juurde Abja, Ambla, Rääpina suletud Gümnaasiumidest.

Lõpetajad jäid põhiliselt tööle kodukanti, kas taludesse või ka ametnikeks.

Kõige rohkem kõrghariduse omandajaid oli I lemmust, sest nemad olid linnadesse gümnaasiumidesse selle sihiga õppima asunud, millist sihti ei murenud ka Vändrasse ületulek. Nii mõnedki omasid kutsehariduse karjakasvatuskoolides ja alustasid tööd karjakontrolli-assistentidena. Pedagoogilist haridust on omandatud Tallinna Pedagoogiumis, Kehtna Kõrgemas Kodumajanduskoolis ja hiljem kaugõppe teel Nõukogude Eesti pedagoogilistes õppeasutustes. On ka arste, insenere j.t. erialade kõrgharidusega isikuid. Kõiki neid seob kollektiivituunne Vändra Keskkooliga. Alates 1957.a. toimub iga viie aasta järgi koolijuubeli tähistamine vilistlaste kokkutuleku ja koolile mälestusesemete kingimise teel.

Allikmaterjalid.

1. Pärnu Eesti Põllumeeste Seltsi protokollide koopiad Fr.R. Kreutswaldi nim. Kirjandusmuuseumis.
2. "Vändra Koolisõprade testament ehk Sokolovski kapital" Vana-Vändra vallavalitsuse poolt kinnitatud koopiad Vändra Keskkooli arhiivis.

3. O.Niinemäe "Võitlus emakeelse kooli ja naishariduse eest Vändras 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul" Rmt. Nõukogude pedagoogika ja kool XVI, 1977.
4. H.Parvelo "Lõike Vändra Keskkooli ajaloost" Rmt. Nõukogude pedagoogika ja kool XVI, 1977.
5. O.Niinemäe isiklikud mälestused.
6. O.Niinemäe teated.

Andmed lõpetanute kohta.

7. O.Niut - I lend
8. S.Tamme - II lend
9. O.Kaljas - III lend
10. O.Niinemäe - IV lend
11. L. Piirtel - V lend
12. M.Uudel - VI lend
13. K.Kontus - VII lend
14. Vändra Keskkooli arhiivimaterjalid.

Viljandis,
27.jaan.1980

O. Niinemäe
(O.Niinemäe)

Vändra Põllumajandusliku Ühisgümnaasiumi
IV lemma vilistlane.